

Lasse Andreas Viken Hoel

Hvordan fungerer samarbeidet mellom barnevernstjenestene og voksentjenestene til ungdommens beste, etter at voksentjenestene involveres?

En litteraturstudie om ungdommens overgang fra barnevernstjenesten til voksenlivet.

Mai 2021

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
Fakultet for samfunns - og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Bacheloroppgave

2021

Lasse Andreas Viken Hoel

Hvordan fungerer samarbeidet mellom barnevernstjenestene og voksentjenestene til ungdommens beste, etter at voksentjenestene involveres?

En litteraturstudie om ungdommens overgang fra barnevernstjenesten til voksenlivet.

Bacheloroppgave
Mai 2021

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
Fakultet for samfunns - og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Oppsummering

Problemstillingen for oppgaven er, Hvordan fungerer samarbeidet mellom barnevernstjenestene og voksentjenestene til ungdommens beste, etter at voksentjenestene involveres? I denne oppgaven ser jeg på hvordan Barnevernstjenesten og NAV arbeider med ungdom og unge voksne, og prøver å finne ut om dagens tilnærming fungerer for ungdommens beste. Denne bacheloroppgaven er en teoretisk oppgave basert på litteraturstudium. Jeg har tatt utgangspunkt i forskning og studier som forholder seg til barnevernsungdom i overgangen til voksenlivet. Jeg anvender også statistikk for ettervern i Norge de siste årene for å se om endringer i barnevernsloven rettet mot etterverntiltak har hatt en effekt på hvordan det arbeides med ettervern i dag. Jeg tar også for meg sosiologiske teorier om samfunnet og identitet for å supplere med i forståelsen av menneskets behov, for å bedre ha en forståelse av hva som kan definere ungdommens beste i overgangen til voksenlivet og integreringen i samfunnet. I denne oppgaven, med det jeg har funnet og lagt frem, så argumenterer jeg for at ungdommens beste, eller ungdommens medvirkning, ikke nødvendigvis kommer godt nok til syne i det arbeidet som gjøres av NAV eller i ettervernsarbeid fra barnevernet i dag.

Abstract

This thesis' research question is, How does the cooperation between the child welfare services and NAV (social welfare services in Norway), for the youths best interests, when the adult social services gets involved? In this thesis, I take a look at how both the child care services and NAV work with the youth and the young adults, and if they are able to put the young adults' best interests at the front seat. This thesis is a theoretical thesis based upon literature studies. I have been taking foundation in research involving youth in the child care service system in their transition to adulthood. I will also be using some statistics about the use of aftercare in the Norwegian municipal child care services. I will also use some sociological theories for the understanding of the society and identity to better comprehend and define the youth's best interests in transition to adulthood and integration to the society. I have found that the interests of the youth, and youths participation in the process doesn't necessarily shine through in todays practice for aftercare services provided by neither NAV nor the child care services in Norway.

Innhold

1.0 Innledning og tema.....	3
1.1 Bakgrunn for tema	3
1.2. Problemstilling	4
1.3 Metodiske valg i oppgaven	4
2.0 Nav og Barnevernstjenesten	4
2.1 Barnevernsloven og ettervern	5
2.2 NAV og sosialtjenesteloven	5
2.3 Retningslinjer for samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret	6
2.4 Statistikk på Ettervernstiltak	7
3.0 Teori og litteratur.....	8
3.1 Et anerkjennelsesperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis	8
3.2 Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat	10
3.3 ‘‘Moving on, Survivors & Strugglers’’	11
3.4 Yrkesrolle og personlig profesjonalitet	12
3.5 Identitet, Selvet og sosial konstruksjon.....	13
3.6 Vilde Adolfsen – Ettervern	14
4.0 Diskusjon.....	15
4.1 Ettervern i praksis	15
4.2 Ettervern og voksentjenestene.....	16
4.3 Ungdommens beste - Hvem skal tilbys ettervern?.....	18
4.4 Hvordan bør vi arbeide med ettervern?.....	19
4.5 Identitet og samfunnet som en sosial konstruksjon.....	21
5.0 Avslutning	22
5.1 Konklusjon	22
5.2 Andre tanker om temaet og videre forskning.....	23
Litteraturliste	24

1.0 Innledning og tema

Denne bacheloroppgaven tar for seg ettervern i barnevernet, og overgangen til voksenlivet, med spesielt syn på overgangen til voksentjenestene. Dette temaet var noe som tok opp mye tid, og interesse for meg personlig i løpet av de 17 ukene i praksis sist semester. Der jobbet jeg på et botilbud for unge voksne i alderen 18-23 år med sammensatte behov og utfordringer knyttet til psykisk helse. Flere beboere på daværende tidspunkt, og gjennom tidligere beboere, har hatt erfaringer med barnevernet i løpet av oppveksten, men etter at ungdommen hadde blitt overflyttet til voksentjenestene var det svært lite, eller ingen bidrag og ytelser fra barnevernstjenesten. For min egen del så var ikke det noe virket så unaturlig, før jeg fikk litt innsyn i ungdommenes perspektiv, og spørsmål som; «er hjelp, hjelp, uavhengig hvor det kommer fra?». For noen så viser det seg at det er ganske betydningsfullt om det står Barnevernstjenesten eller NAV på innbetalingene til bankkontoen. Jeg har derfor i denne oppgaven også valgt å ta med sosiologisk teori om identitet/selvet, og samfunnet. Jeg tar også utgangspunkt i artikler og studier fra unge som har opplevd ettervern selv, eller tar for seg ungdom som har opplevd disse systemovergangene.

1.1 Bakgrunn for tema

Det har i år blitt vedtatt en lovendring i barnevernloven som endrer rett til ettervern frem til fylte 25 år. Et steg i en retning av et mer helhetlig omsorgsforløp, og for min del så er det en retning jeg ønsker å være med å prege når jeg skal ut i arbeidslivet. Som nevnt i innledningen så har jeg valgt dette temaet med bakgrunn i tanker og spørsmål som oppstod i løpet av praksisperioden. Men valget av studiet i sin helhet baserer seg på mine 3 år som fotballtrener for ungdom og unge voksne i alderen 17-23 år. Her fikk jeg kjenne på å jobbe med ungdommer, relasjonsarbeid og se utviklingen til unge mennesker, både som fotballspillere, men også som mennesker som er på vei inn i voksenlivet. Dette var med på å etablere et ønske om å jobbe med og for ungdoms utvikling på et eller annet plan. Jeg har også tidligere studert sosiologi, som muligens kan skinne noe igjennom i valg av teorier, og i min forståelse av samfunnet og hvordan vi som individer agerer med og mot samfunnet, og de opplevelsene vi har på veien. Gjennom sosiologien har jeg også en nysgjerrighet på en rekke sosiale fenomener, ikke minst folkets holdninger til barnevernet som institusjon, og mediebildet på det samme, som igjen er med på å reprodusere denne utover til massene. Jeg vil også anvende tidligere leder for landsforeningen for barnevernsbarna Vilde Adolfsen sin artikkel om egne opplevelser av ettervern, publisert i Idunn, tidsskriftet Norges Barnevern nr. 4 2018 i diskusjonsdelen.

1.2. Problemstilling

Hvordan fungerer samarbeidet mellom barnevernstjenestene og voksentjenestene til ungdommens beste, etter at voksentjenestene involveres?

Problemstillingen operasjonaliseres ved å først redegjøre for barnevernstjenestens ettervernsarbeid og NAVs retningslinjer for sosialtjenestene, først og fremst rettet mot ungdom, og samarbeidet mellom disse to institusjonene. Deretter vil jeg, med tidligere studier og relevant litteratur, diskutere unge voksnes overgang fra barnevernet til voksenlivet for å forstå deres behov.

1.2.1 Definisjon av voksentjenestene

I denne oppgaven defineres voksentjenestene først og fremst som NAV, men kan også involvere Helse og velferd.

1.3 Metodiske valg i oppgaven

For å samle materiale til denne oppgaven har jeg brukt søkeord som; ettervern, ungdom i barnevernet, overgang til voksenlivet, Barnevernstjenesten + nav i søkemotorene Oria (biblioteksystemet til NTNU) og Google scholar for å finne tidligere forskning, og relevant teori. Jeg søkte etter ettervern på Statistisk sentral byrå for finne mål på hvor utbredt ettervern er, og har vært i Norge. Jeg har også brukt lovdata.no for å finne frem i, og manøvrere meg i sosialtjenesteloven og barnevernsloven. I tillegg har jeg tatt i bruk NAV sine egne hjemmesider og Bufdir for å kunne bruke deres egne ord i deres forståelse av arbeidet rettet mot ungdom og unge voksne, og etter hvilke retningslinjer og plikter de skal følge, som ikke ligger ordlagt i lovskriften.

2.0 Nav og Barnevernstjenesten

I denne delen vil jeg gjøre rede for NAV og Barnevernstjenesten, etter hvilke grunnlag de opererer med i arbeid med ungdom og unge voksne. Dette innebærer prinsipper, rettigheter og lovverk tjenestene arbeider etter. Både NAV og BVT jobber med forskjellige arenaer, etter alder, situasjon og behov for deres brukere. Her vil jeg avgrense til ettervern for

barnevernstjenesten, og for NAV sine egne retningslinjer for arbeid med unge og samarbeid instansene seg imellom.

2.1 Barnevernsloven og ettervern

§ 1-1.Lovens formål.

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår (Barnevernsloven, 1992).

§1-3 Hvem loven gjelder for

ledd 2. Når barnet samtykker, kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i denne lov inntil barnet har fylt 25 år. Jf. likevel § 4-24 tredje ledd. Opphør av tiltak ved fylte 18 år og avslag på søknad om tiltak etter fylte 18 år skal regnes som enkeltvedtak og skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste, jf. § 4-1.

(Barnevernsloven, 1992)

Barnevernstjenesten skal tilby ungdom som har hatt barnevernstiltak fram til de fyller 18 år, tilbud om ettervern fram til den unge er fylt 25 år. Målet med ettervern er å gi ungdommen hjelp på veien til selvstendighet. Aktuelle tiltak kan for eksempel være psykososial støtte, eller mer praktisk hjelp når det gjelder bolig, utdanning, jobb, økonomi og sosialt nettverk. Ettervern kan hjelpe den unge til å mestre overgangen fra et liv med oppfølging av barnevernstjenesten eller fosterfamilie til en selvstendig tilværelse (Bufdir, 2020).

2.2 NAV og sosialtjenesteloven

§1. Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.

Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer (Sosialtjenesteloven, 2009).

Nav-kontoret har ansvar for å ivareta den enkeltes helhetlige behov for bistand, og sørge for et skreddersydd oppfølgingstilbud etter de tjenestene, tiltakene og virkemidlene som kontoret rår over. Det er den enkeltes behov som skal definere hvilke tilbud som skal og kan gis. De mest aktuelle tjenestene og ytelsene er: Arbeidsrettet oppfølging og ytelser, som for eksempel arbeidstrening, dagpenger eller arbeidsavklaringspenger. Tjenester etter sosialtjenesteloven som for eksempel opplysning, råd og veiledning til skole, utdanning, eller det å mestre egen livssituasjon ved hjelp av en individuell plan (NAV, 2016).

2.3 Retningslinjer for samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet har sammen etablert retningslinjer for samarbeid og ansvarsdeling mellom barnevernstjenesten og NAV.

Kapittel 4 i disse retningslinjene tar for seg ettervern og NAV, og legger føringer for hvordan de skal forholde seg til blant annet følgende; Hvem har ansvar for å følge opp ungdommen som har ettervernstiltak? Skal alle ungdommer som har kontakt med barnevernet bli brukere av NAV-kontoret? Skal barnevernstjenesten eller NAV bistå med etablering i egen bolig? Sammen kommer de frem til at det i visse tilfeller bør være et samarbeid med NAV og BVT, andre ganger er det mest fornuftig at en av institusjonene tar et ansvar, hvor dette baseres individuelt, på skjønn etter loven om barnets beste. Kommunenes organisering av ungdomsarbeidet og eventuelle avtaler eller samarbeidsrutiner i kommunen vil også ha betydning for ansvarsfordeling og samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret. Barneverntjenesten og NAV-kontoret bør vurdere å inngå generelle avtaler og samarbeidsrutiner. Det kommer også frem i disse retningslinjene at slike avtaler bør ledelsesforankres (NAV, 2016).

Retningslinjene som er lagt for de ungdommene som mottar tjenester fra både det lokale NAV-kontoret og ettervern fra barnevernstjenestene presiseres følgende. I dagens samfunn er det avgjørende at ungdom takler og mestrer en rekke aspekter med det "å bli voksen". Dette innebærer blant annet utdanning eller jobb, bolig, økonomi og at de har et godt sosialt nettverk. Fordelen med et samarbeid mellom begge instansene med tiltak og tjenester er at ungdommen vil få et mer helhetlig tilbud, noe som kan være viktig for ungdom med sammensatte problemer og behov for koordinerte tjenester. Barnevernstjenesten kan i større grad enn NAV-kontoret kunne ivareta ungdommens omsorgsbehov og utviklingsbehov. Nav på sin side vil kunne bidra bedre med råd og oppfølging for det arbeidsrettede og økonomiske aspektet i ungdommens utfordringer. Det er viktig med godt samarbeid og god koordinering mellom NAV og BVT, for hvem som skal bidra og stå ansvarlig for hva overfor ungdommen, og hvilke tiltak som er nødvendig. Hvem skal stå for de økonomiske bidragene knyttet til bolig, livsopphold og andre søknader til økonomiske ytelser til for eksempel ferie, førerkort og nødvendigheter som telefon. Det bør inngås generelle avtaler mellom instansene for regulering av samarbeid og ansvarsfordeling i disse situasjonene. Ansvarsfordelingen i en konkret sak skal likevel bero på en individuell vurdering av hva som er mest hensiktsmessig etter ungdommens behov (NAV, 2016).

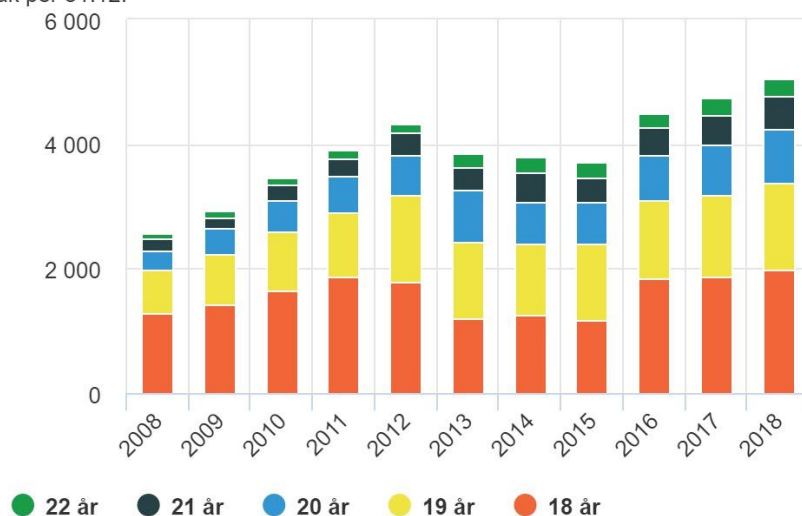
2.4 Statistikk på Ettervernstiltak

I 2009 ble det vedtatt en endring i barnevernsloven etter Ot.prp. nr. 69 (2008-2009). Denne endringen vedtok en essensiell endring i etableringen og arbeidet med ettervern. Fra å tidligere dokumentere for hvorfor en ungdom skulle bli tilbudt oppfølging fra Barnevernet etter fylte 18, til at det nå skal dokumenteres hvorfor en ungdom ikke skulle bli tilbudt oppfølging av barnevernet etter fylte 18 år (Ot.prp. nr. 69 (2008-2009)). I løpet av de 10 første årene har det vært en økning fra omtrent 2600 unge med ettervernstiltak til omtrent 5000 unge med ettervernstiltak. Dette tilsvarer en økning fra 7,6 % til 13% av alle som fikk tiltak fra barnevernet (SSB, 2019).

Vedlagt figur 1. hentet fra SSB.

Figur 1. Unge 18-22 år med barnevernstiltak per 31.12., etter ettårig alder. 2008-2018

Antall unge med tiltak per 31.12.

Kilde: Statistikkbanken tabell 09050, Statistisk sentralbyrå.

3.0 Teori og litteratur

I denne delen vil jeg ta for meg noen teorier, studier og artikler for å belyse og drøfte min problemstilling om ungdommene som får ettervernstiltak og relevant forskning som belyser lignende utfordringer med samarbeidet mellom barnevernstjenesten og voksentjenestene. Avslutningsvis i denne delen vil jeg legge frem noen utdrag fra Vilde Adolfsen sitt bidrag i Idunn.

3.1 Et anerkjennelsesperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis

Veronica Paulsen skriver i sin artikkel, med tilknytning til hennes avhandling, om overgangen til voksenlivet for ungdom i barnevernet. Hun presiserer at disse ungdommene er en heterogen gruppe, men at det likevel er en rekke faktorer som gjør denne overgangen er mer utfordrende enn for ungdommer uten behov for bistand fra barnevernet. Dette kan for eksempel være gjentatte flyttinger, ustabilitet hos omsorgspersoner, overgrep, rusmisbruk og gjentatte brudd i nære relasjoner, etc. (Paulsen 2018).

I denne artikkelen tar Paulsen (2018) utgangspunkt i Axel Honneths anerkjennelsesteori. Honneths (2008) teori tar utgangspunkt i intersubjektivitet og at menneskers identitet skapes og utvikles i relasjon med andre. Hans relasjonelle perspektiv gjør at sosial støtte og støttende, utviklende relasjoner blir viktig. Disse ungdommene har ofte begrenset sosial støtte og et manglende sikkerhetsnett, og blir derfor ofte ansett som noen av de største utfordringene for

ungdommene som går ut av barnevernet. Honneth mener at grunnlaget for selvrealisering hviler på tre former for annerkjennelse i hverdagslige relasjoner; Kjærlighet, rettigheter og solidaritet. Paulsen har i sin artikkel laget en tabell som tar for seg de forskjellige sfærene til Honneth, hvordan de skal forstås i denne sammenheng, hvilke fokusområder som bør legges til grunne i oppfølgingstilbudet og hvilke tiltak, intervensjoner og rammebetingelser som trengs i arbeidet opp mot ungdommen (Paulsen, 2018).

Kjærlighet, eller den private sfæren, forstås i denne sammenhengen som emosjonell støtte og omsorg. Fokusområdet i oppfølgingstilbudet bør være sosial støtte, identifisere relasjoner som kan gi forskjellige former for sosial støtte, samt å bygge varige relasjoner og hige etter kontinuitet. Tiltak som kan anvendes for å identifisere og opprettholde disse vil f.eks. være Nettverkstiltak, familieråd, «naturlige mentorer», vennerelasjoner og jevnaldrende, med det fokus på å skape støttende og utviklende relasjoner som varer (Paulsen, 2018).

Rettigheter, eller den rettslige sfære, forstås i denne sammenhengen som retten til å bli behandlet som alle andre og retten til oppfølging på lik linje med alle andre. Fokusområdet i oppfølgingstilbudet bør være å sørge for medvirkning i arbeidet med ungdommen, legge til rette for et tydeligere offentlig foreldreskap, og et syn om «Interdependency» fremfor selvstendighet som ideal for levemåte eller ‘’suksess’’. Tiltak, intervensjoner og rammebetingelser for å sørge for disse rettighetene skriver Paulsen kan være prosesser som sikrer medvirkning og autonomi i større grad. At tiltakene som iverksettes skal ha større fokus på fleksibilitet, en tydeliggjøring av barnevernets oppfølgingsansvar og utvidet aldersgrense til 25 fra 23 år (Paulsen, 2018). Denne aldersgrense endringen har blitt vedtatt og innført pr. 1.1.2021.

Solidaritet, eller den solidariske sfære, forstås i denne sammenhengen som å være inkludert i samfunnet. Fokusområdet i oppfølgingstilbudet bør være å legge til rette for medborgerskap, gjennom blant annet medvirkning, og inkludering i samfunnet. Tiltak, intervensjoner og rammebetingelser for å sørge for inkluderingen i samfunnet bør blant annet være styrkefokusert tilnærming, altså fokus på muligheter og fremtid. Utviklende relasjoner som kan bidra ungdommen, samt å ha et samtidig fokus på individ og samfunn. Altså legge til rette for situasjoner hvor en kan føle mestring og betydning, for og til samfunnet (Paulsen, 2018).

Avslutningsvis i artikkelen tar Paulsen et oppgjør med dagens ettervernsarbeid, og viser til studier som forklarer et høyt arbeidspress, og hvor saksbehandler må selv prioritere arbeidsoppgaver.

«Når ansatte må prioritere mellom lovpålagte oppgaver som gjennomgang av bekymringsmeldinger, gjennomføring av undersøkelser og akuttsaker, er det sannsynlig at den jevnlige og tette oppfølgingen av ungdommer – som er et arbeid som krever mye tid – vil bli nedprioritert. Derfor bør det gis tydeligere føringer og retningslinjer til hva oppfølgingen skal inneholde, og hvilke forventninger som stilles til barnevernets oppfølging» (Paulsen 2018).

3.2 Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat

Denne artikkelen av Breimo, Sandvin & Thommesen (2015) beskriver de hvordan unge voksne som i deler av livet har vært i omsorg av barnevernet erfarer overgangen til voksenlivet. Artikkelens fokus ligger først og fremst i de systemmessige hindringer som lager vanskeligheter i overgangen mellom barndom og voksenliv. Spesielt er det overgangen mellom NAV og barnevern som er vanskelig.

«De fleste opplever relasjonen til barnevernet først og fremst som en omsorgsrelasjon. Når de er 18 år opphører barnevernets «normale» omsorgsansvar. Deretter handler relasjonen om ettervern. Ettervern er gjerne basert på en «kontrakt» mellom barnevernet og den unge. For de fleste av våre unge informanter har ettervernet vært fraværende eller kortvarig, og de har i stedet vært henvist til NAV, hvor relasjonen reguleres mer av rettigheter og plikter enn av omsorg» (Breimo m.fler, 2015).

Studien viser at flere av deres informanter synes selv at kontakten med barnevernet ble avsluttet for brått, og at det kunne oppleves som sorg, det å miste den eneste trygge forankringen de hadde hatt. Studien har også eksempler på ungdommer som har hatt en god overgang til voksenlivet fra barnevernstjenesten. En gjenganger i studien for de informantene som har hatt en subjektiv god overgang til voksenlivet er at de har hatt kontakt med én fast person enten gjennom barnevernstjenesten, eller annen kommunal oppfølgingstjeneste. Ut fra intervjuer både med saksbehandler i barnevernet og med de unge synes det imidlertid som om ettervern først og fremst handler om forlengelse av oppholdet i fosterhjem, og at det å flytte ut av fosterhjemmet også innebærer avslutning av barnevernets omsorgsansvar.

I sin konklusjon skriver Breimo m.fl. (2015) blant annet om ungdommer som sitter med en følelse av å bli “ utskrevet til NAV”, og mangelen ungdommene opplever fra barnevernstjenestene når NAV involveres. De påpeker at samfunnet har et ansvar som foresatte og at dette burde innebære at disse ungdommene får en mulighet til å prøve og feile som andre unge har. De viser også i sin studie at å bli eksponert for NAV sin aktiveringspolitikk kan oppleves dramatisk og opprivende for mange ungdommer i overgangen fra barnevernstjenesten.

3.3 “Moving on, Survivors & Strugglers”

Mike Stein (2008) kategoriserer ungdommer i overgangen til voksenlivet i tre kategorier; Moving on, Survivors og Strugglers. Gruppen *Moving on* kategoriseres som de som klarer seg bra og “flyter videre i livet” og som er psykologisk klare for å flytte ut. Ungdommene lever et liv som har et sterkt preg av normalitet over seg. Disse ungdommene tar selv initiativ til å få støtte som et middel for å bli i bedre stand til å klare seg selv. Det er en viss risiko for at disse ungdommene mister den støtten dersom de klarer seg “for bra” rett og slett fordi de kan gi inntrykk av de klarer seg så bra på egenhånd og er selvgående (Storø, 2012).

Gruppen *Survivors* beskrives av Storø som de som “karer seg videre”. Denne gruppen består av ungdommene som lever på grensen mellom å være inkludert og marginalisert. Mange av ungdommene i denne gruppen anser seg selv for å være sterkere og tøffere enn jevnaldrende som ikke har opplevd samme utfordringer og problemer i livet. Storø (2012) viser derimot til at dette tankesettet ikke er bærekraftig på sikt, som følge av at dette er ungdommer som har relativt stort behov for hjelp for å klare seg.

Ungdommene som utgjør *Strugglers* beskrives som de ungdommene som virkelig strever. Disse ungdommene er en tydelig marginalisert gruppe som i liten grad deltar i samfunnet, for eksempel utdanning, jobb, fritidsaktiviteter, og beskrives av Storø (2012) som de utstøtte.

De tre kategoriene kan kritiseres for å være relativt låste kategorier, og Storø nyanserte den ved å studere ungdommens egne oppfatning av fortiden. Oppfatningen behandles som realiteter som er betydningsfulle for hvordan de går igjennom hverdagen. Den første gruppen forholdt seg til sin fortid ved å bryte med den etter at de hadde flyttet ut, den andre gruppen gikk igjennom overgangen i en kontinuerlig skiftende endringsprosess og den tredje gruppen gikk gjennom overgangen ved å prøve å forhindre en forverring av situasjonen. Den første gruppen mottok i liten grad ettervern fordi de så ut til å klare seg bra på egenhånd. Den andre

gruppen ble sett på som ‘‘verdige hjelpemottakere’’ av ettervern fra barnevernstjenesten. Den tredje gruppen fikk i liten grad etter vern, eller hadde mistet sitt ettervernstilbud, hvor flere også ble henvist til voksentjenestene på grunn av langvarig behov for oppfølging i voksentjenestene (Storø, 2012).

3.3.1 Resiliensprinsippet

Resiliens betyr elastisitet, evnen til å komme tilbake til sin opprinnelige form etter å ha blitt bøyd, eller innen psykologi, evnen til å komme seg etter å ha opplevd motgang.

Resiliensperspektivet har sine røtter i Antonovskys tenkning om helsefremmende faktorer, den salutogenetiske modellen. Det jobbes for å oppdage og styrke de sidene til personen som kan fremme helse og mestring, i motsetning til å kun behandle sykdom. Det legges også vekt på medvirkning til styrking av resiliensfaktorer og å bidra til at personen får en opplevelse av egenverd og tillit til andre mennesker (Røkenes & Hanssen, 2017).

3.4 Yrkesrolle og personlig profesjonalitet

I en gitt yrkesrolle stilles en rekke forventninger til den profesjonelle. De forventningene kan variere ut ifra øyet som ser. Enten det er en bruker som har en forventning om hva den yrkesprofesjonelle skal eller bør gjøre for å hjelpe brukere. Det kan være et system som forventer visse kvaliteter eller ferdigheter til å løse et gitt arbeid, eller det kan være egne forventninger til hva som er innenfor rammene for det som er sitt fagfelt, eller forståelsen for hva sine arbeidsoppgaver er og skal være. Det er ikke bare forskjellige forventninger til forskjellige yrkesroller, men også forskjellige forventninger til hvem en yter hjelp til. For eksempel kan forventninger og arbeidsoppgaver for en miljøterapeut for ganske forskjellige uti fra hvor man jobber, eller hvem man jobber med. Det går et hovedskille mellom yrkesroller som er preget av problemløsning, og yrkesroller som er mer prosessorienterte. Det vil si at for en barnevernspedagog som arbeider som miljøarbeider vil det være mer hensiktsmessig å legge vekt på relasjonen enn for eksempel det er for en sykepleier som jobber på et vaksinasjonskontor. Sykepleierens måte å kommunisere med pasientene på kan allikevel ha en stor innvirkning på om sykepleieren klarer å gjøre sine arbeidsoppgaver tilfredsstillende (Røkenes & Hanssen, 2017).

3.5 Identitet, Selvet og sosial konstruksjon

Det er en rekke teorier på tvers av faggrenser for å definere og fortolke identitet og selvet. For å kunne gjøre best mulig rede for et komplett inntrykk vil vi ta en titt på både sosiologien og psykologien. En dimensjon er knyttet til individuell identitet som prøver å forklare ‘hvem er jeg?’ På den andre siden er dimensjonen sosial tilhørighet, eller gruppeidentitet. Hvem ønsker jeg å identifisere meg med, eller på linje med hvem man blir plassert med, eller plasserer seg selv ved? (Berkaak og Frønes, 2005).

George Herbert Mead mener at subjektivitet blir til gjennom interaksjon med andre, og at selvet er i utgangspunktet sosialt. Den generaliserte andre, er ifølge Mead, samfunnets forventninger til selvet. Det er først når et individ ser seg fra samfunnets side, og hvilke forventninger samfunnet har til den enkelte at tenkning finner sted og individualitet oppstår. Med dette mener Mead at vi ut ifra vår forståelsesramme erindret gjennom sosiale normer og sosialisering, agerer og tenker slik vi tror den generaliserte andre forventer i en gitt situasjon eller rolle (Stølen, 2019). Om selvet så skiller Mead mellom et ‘Jeg’ og et ‘Meg’, og selvet er en helhet av disse. Jeg, er en ubevisst spontanitet som preges av umiddelbare handlinger og reaksjoner. Meg på den andre siden er den bevisste refleksjonen over egne handlinger, først gjennom meg, kan jeg bli et objekt for bevisstheten (Stølen, 2019).

Sosial konstruksjon har en rekke forskjellige definisjoner, og anvendelsesområder. Peter Berger og Thomas Luckmann er opptatt av hvordan samhandling skaper en felles virkelighet, som foregår gjennom tre parallelle prosesser. Internalisering er når et individ ubevisst tar til seg samfunnets strukturer og forventninger. Andre del er eksternalisering hvor individet igjen gjensker ny virkelighet, basert på de internaliserte strukturene og forventningene. Den tredje og siste er objektivisering, som endrer de sosialt skapte strukturene til størrelser som tas for gitt, og dermed kan sies å bli objektive (Tjora, 2020).

Gruppeidentitet er når en gruppe mennesker deler visse fellestrekk i gruppen, som de selv føler skiller seg fra andre grupper. Gruppeidentitet er at et individ er delaktig i et større felleskap, og de identifiserer seg selv som en del av denne gruppen (Eriksen, 2004).

Emile Durkheim ser det moderne samfunnet som mer flyktig enn tidligere. I et historiske perspektiv så ble samfunnet definert ut av deres likheter til hverandre, gjennom blant annet religionen og den fellesskapsorientering. Dette kaller han for en mekanisk solidaritet, der alle individer får tildelt, eller vokser opp, inn i en gitt samfunnsrolle. Det moderne samfunnet preges i større grad av individualitet og differensiering av arbeidsoppgavene. Dette nye

samfunnet er tilsvarer en organisk solidaritet, hvor ikke individenes felleskap, men individenes avhengighet av hverandre for å overleve er det som skaper solidariteten, eller samholdet. Uten den tradisjonelle opplevelsen av å "være i samme båt" som tidligere har opprettholdt samfunnet, må det etableres tydelige, rettferdige og veloverveide påbud, og forbud for å opprettholde denne solidariteten. I mangel av disse strukturene i samfunnet kan individer føle på en urettferdighet, som igjen på kan føre til en anomisk tilstand for den enkelte, som igjen kan lede til en høyere selvmordsrate (Nygaard, 2006). Det anomiske selvmordet kan også overføres til det vi i nyere tid også kategoriseres som nedsatt psykisk helse.

3.6 Vilde Adolfsen – Ettervern

Landsforeningen for barnevernsbarna er en organisasjon som jobber for barn og unges rettigheter i møte med barnevernet, samt for å endre stereotype holdninger til barnevernet og barnevernsbarn. LFB har vært en sterk pådriver for blant annet brukermedvirkning, brukerinvolvering og ettervern siden de ble stiftet i 1997. Tidligere leder for denne organisasjonen Vilde Adolfsen fikk publisert denne artikkelen i Tidsskriftet Norsk Barnevern nr. 4 2018. Artikkelen tar for seg Adolfsens egne erfaringer og opplevelser om ettervern, ettervernets utvikling og andres holdninger til ettervern.

«I 21 år har vi fått forskjellige beskjeder. Først og fremst at barnevernloven aldri kommer til å bli en rettighetslov. Det er det nå. Så fikk vi høre at ettervernet ikke er barnevernets oppgave. Det er det nå. Til en viss grad, iallfall. Deretter ble vi fortalt at NAV kan gjøre akkurat det barnevernet kan. Det vet vi alle at de ikke kan. Jeg har stilt dette spørsmålet tidligere, men det er like aktuelt i dag: Hvordan kan et system som ikke har gjort forarbeidet, gjøre etterarbeidet?»

Videre forteller hun om ungdommer som fortsatt ikke har noen tydelig rett til fortsatt hjelp etter fylte 18 år, men at dette stadfestet individuelt basert etter barnets beste av subjektive meninger fra en saksbehandler. De kan vurdere om ungdommen skal bli tilbudt ettervern, hun stiller seg kritisk til hva som skal vurderes. Om hun ikke skal ha rettigheter til å ha en trygg voksen i sitt liv, etter 11 år i barnevernet, så må hun vurderes dårlig nok stilt til å ha videre oppbakking av den institusjonen som har hatt omsorgsansvaret for henne de siste 11 årene. Blant argumentene Adolfsen har opplevd for å ikke rettighetsfeste eller at det trengs å legges større vekt på ettervern er at mange takker nei til ettervern i første omgang (Adolfsen, 2018).

«Problemet ligger ikke nødvendigvis i at så mange av oss takker nei. Det ligger i at når vi ser at vi ikke får til voksenlivet på egen hånd, og kommer tilbake, så sier dere nei. Å si nei til ettervern som 18-åring må forstås som en naturlig del av å lære seg å stå på egne ben. Dere må være åpne for at vi vil oppleve utfordringer som gir behov for støtte igjen».

4.0 Diskusjon

4.1 Ettervern i praksis

Vi har så langt sett på hvordan ettervern skal fungere i teorien. Det er en rekke lover og plikter som barnevernstjenesten må forholde seg til for å vurdere hvorvidt en ungdom har rett til ettervern, i det minste hvor lenge denne retten skal vare. Barnevernsloven har lagt opp til en stor del skjønn, og subjektive vurderinger for behov av en eller flere personer på vegne av andre, basert på barnets beste, eller i etterverns tilfelle ungdommens beste. Hvordan erfares, oppleves og fungerer disse i praksis?

Hvis vi ser i tallene fra SSB opp til 2019 så kommer det tydelige frem en økning i bruk av ettervern etter lovendringen i 2009, for alle alderskull. Det vi også kan lese av tabellen er at det i stor grad er de yngste som har ettervernstiltak, og at det blir færre og færre som yter tiltak eller tjenester i regi av barnevernet jo eldre de blir. Dette kan det selvfølgelig være flere grunner til, kanskje behovet rett og slett ikke er der? Kanskje ungdommen ønsker å hige etter selvstendighet, evnen til å klare seg selv, et behov for å ta avstand? Kan det tenkes at de tjenestene som ytes rett og slett ikke har nytteverdi for ungdommen, og at en like greit kan avslutte? Unge voksne generelt har et ønske om å spre sine vinger, vokse opp og klare seg selv. Det er derimot ikke gitt at alle får det til på første, andre eller tredje forsøk, og da har ungdommen med sterke støttespillere, foreldre, stabile nettverk etc., bedre forutsetninger til å kunne komme seg opp på bena og prøve igjen. Adolfsen (2018) skriver i sitt innlegg i tidsskriftet for barnevern om at hun har blitt fortalt om et NAV som kan gjør samme jobben som barnevernet.

«Deretter ble vi fortalt at NAV kan gjøre akkurat det barnevernet kan. Det vet vi alle at de ikke kan. Jeg har stilt dette spørsmålet tidligere, men det er like aktuelt i dag: Hvordan kan et system som ikke har gjort forarbeidet, gjøre etterarbeidet?» (Adolfsen, 2018).

Er dette et utsagn hun har blitt fortalt fra en saksbehandler som er overarbeidet, og er blitt tvunget til å prioritere de mer akutte sakene, slik nevnt i Breimo (m.fler, 2015), for å

rettferdiggjøre egen innsats? Eller bunner det i en uttalelse på et systemnivå hvor noen har en forventning om at arbeidet NAV kan gjøre faktisk tilsier de ferdighetene og den relasjonelle kompetansen opparbeidet gjennom flere år i barnevernet? Adolfsen stiller et spennende spørsmål, Hvordan kan et system som ikke har gjort forarbeidet, gjøre etterarbeidet? Ihvertfall fra og med 2016, så vet vi at NAV har føringer for hvordan ungdom skal jobbes for, hvilke retningslinjer som skal følges for dem, og i hvilken grad de kan, eller skal samarbeide med barnevernstjenesten. De har til og med fastslått hvor deres styrker ligger sammenlignet med BVT i tjenester rettet for deres brukere.

4.2 Ettervern og voksentjenestene

Det er noen umiddelbare forskjeller mellom en saksbehandler i NAV og en barnevernskonsulent. Det første som er verdt å ta opp er utdanning. Det er selvsagt noen likheter i disse studieforløpene, men den ene retningen har et skreddersydd opplegg for å kunne forstå, sette seg inn i, kommunisere og hjelpe barn og unge. Det andre verdt å ta opp er de markante forskjellene i arbeidsoppgavene, eller måten å jobbe på.

«For de fleste av våre unge informanter har ettervernet vært fraværende eller kortvarig, og de har i stedet vært henvist til NAV, hvor relasjonen reguleres mer av rettigheter og plikter enn av omsorg. Den unge likestilles her med alle andre som har behov for NAV sine tjenester. Den unge har rett til økonomisk stønad og midlertidig bolig om de har behov for det. Plikten består i å gjøre seg tilgjengelig for arbeidsmarkedet så raskt som mulig, med sikte på å bli selvforsørgende» (Breimo, m.fler, 2015).

Den unge likestilles her med alle andre som har behov for NAV sine tjenester. Men ungdommene har også ofte et behov for kontinuitet, stabilitet og omsorg på en annen måte enn sine likestilte i NAV-systemet. Der NAV sitt samfunnsoppdrag i stor grad går ut på å sørge for like muligheter til selvstendighet for alle, så er det først og fremst rettigheter knyttet til de materialistiske behovene. Ungdommen har et behov for sosial støtte og støttende, utviklende relasjoner for å kunne skape og forstå seg selv (Honneth, 2008).

Barnevernsungdommen har dermed et behov som ikke bare kan dekkes ved økonomiske tilrettelegginger for selvstendighet. Paulsen (2018) mener det bør være en endring i arbeidet med tilrettelegging av selvstendighet til det Honneth beskriver som «interdependency», som litt klønete oversatt betyr gjensidig avhengighet, fremfor selvstendighet. Der unge voksne som kommer fra sterke nettverk og god relasjon med familien, ikke løsriver seg totalt fra egen

familie, selv om en starter et nytt kapittel. Hvor man i dag selvstendighet ofte synes å være et mål på å være en vellykket voksen (Paulsen 2017). Foreldre melder seg heller ikke ut, slutter å gi støttende råd, økonomiske bidrag eller omsorg, i det barnet blir «voksen». Det er her Paulsen mener at også ungdommen må ha mulighet for å utforske et liv uten ettervernet, men at det bør være forventet at ungdommen kan ta kontakt og lettere gjenopprette tilknytning til barnevernet. Adolfsen gjorde selv dette som 18-åring. Hun så for seg et liv som selvstendig voksen, og endelig uten mas og krav fra barnevernstjenesten, før hun som 20-åring hadde opplevd nye utfordringer som voksen, som hun som 18 år ikke var forberedt på. Adolfsen beskriver dette som en kamp for å få lov til å få ettervern, siden hun i første omgang hadde takket nei.

«Om 147 dager, 21 uker, 3528 timer eller 211 680 minutter må jeg klare meg selv. Fordi aldersgrensen er satt til 23 år. Fordi jeg sa nei da jeg var 18, og kom krypende tilbake da jeg var 20.»

Tanken om å ta kontroll over eget liv, og muligheten til å bestemme over seg selv, ikke er det samme som å ta total avstand fra foreldre, eller omsorgstjenestene. Paulsen (2018) trekker frem nye tydeligere rammer for alle fylkesgrenser som definerer et tydeligere offentlig foreldreskap som dekker opp for de manglene barnevernsungdommen har. Vi kan argumentere for at den endrede barnevernsloven er et steg i den retningen, når ungdommen har rett til ettervern til fylte 25 år.

Ved å tolke SSBs statistikk for ettervern kan vi se av den tidligere modellen (frem til fylte 23 år) at det i 2018 var 286 22-åringer som hadde noen form for ytelser av barnevernstjenesten i 2018, mot hele 1980 18-åringer som fikk det. I 2014 da de 286 22-åringene var 18 år, så var tallet på 1258 tjenestemottakere, noe som tilsvarer et frafall på om lag 80% i løpet av 4 år (SSB, 2019). Etter dagens ettervernspraksis, hvor mange 24-åringer ville i det hele tatt fått, eller tatt i bruk denne muligheten til ettervern? For ikke å nevne barnevernets subjektive vurderinger og forståelse av hvorvidt en ungdom lenger "har behov for" støtte (Breimo, Sandvin og Thommessen, 2015). Adolfsen (2018) bruker også den mer dramatiske ordlyden, foreldre, om barnevernet, og ved endt ettervern vil hun ha «ingen». Hun vil for eksempel ha like rettigheter som alle andre gjennom NAV. For noen unge så vil barnevernet og ettervern være et substitutt for den omsorgen, støtten og de bærende relasjonene for trygghet og selvutvikling som foreldre skal gi, mens NAV på sin side kan sees som en rik onkel i Amerika, som ber om en selfie hver fjortende dag for å få en bekreftelse på at nevøen eller niesa har det bra. Noen ganger har den onkelen også et par kontakter som kan trekke i noen

tråder og skaffe en arbeidsplass. Jeg skal ikke undersøke hverken en rik onkel, eller NAVs betydning og bidrag, men de dekker ikke nødvendigvis alle behov for den unge voksne.

4.3 Ungdommens beste - Hvem skal tilbys ettervern?

En fellesnevner i lovverk (og pålagte retningslinjer) rettet mot barn, ungdom og unge voksne, både for NAV-arbeiderne og for barnevernstjenesten, er fokus på barnets beste og ungdommens beste. Vedtak skal fattes etter interesse for ungdommens beste, og ungdommens behov. Et ord som i større grad glimrer med sitt fravær i retningslinjene for ungdommen er retten til, og fokus på medvirkning. Barns medvirkning har det siste tiåret fått mer oppmerksomhet, og skal vektlegges i større grad enn tidligere, men for ettervern så får ikke brukermedvirkning like mye oppmerksomhet. Ungdommens medvirkning kommer frem i den grad at ungdommen kan takke nei til ettervern, eller klage på enkeltvedtaket et avslag på ettervern er. Retningslinjene til NAV i arbeid med ungdom presiserer at saksbehandleren skal informere om at hvis ungdommen tidligere har hatt barnevernstiltak, og har takket nei til ettervern fortsatt kan ha rett til ettervern, og skal oppmuntres til å ta kontakt med BVT. For barnevernstjenesten så presiseres det at det bør opprettholdes en eller annen form for kontakt med ungdommen som takker nei til ettervern, slik at veien tilbake og inn i ettervernstiltak skal gå mindre problematisk. I Adolfsen (2018) innlegg forteller hun om unge som ikke får vedtatt ettervernstiltak etter at de kommer tilbake med lua i hånda og ønsker støtte fra barnevernet, noe som også tydelig kommer frem i studiene til Breimo (m.flere, 2015), der informanter både Saksbehandlere i barnevernstjenestene og ungdommer forteller om et ettervern som i stor grad består i å være en forlengelse av fosterhjem eller institusjonsopphold. Én saksbehandler forteller om en ungdom som ikke ønsket å forlenge opphold i fosterhjem etter fylte 18 år, men heller ville flytte for seg selv, hvor ungdommen blir fortalt at barnevernstjenesten da ikke har noe å bidra med.

«Jeg hadde nettopp en nå i vår, ei jente som var da 18 ½, hadde bodd i fosterhjem siden hun var liten, men når hun var 18 ½ så sier hun 'nei jeg vil ikke bo der lenger'. Hadde sluttet på skolen og hun ja... hadde diverse andre planer om hva hun ville gjøre, og vi hadde en prat her og jeg sa jo som det var at vi kan jo ikke gjøre så veldig mye mer enn å slippe deg.»

Det kommer ikke frem i dette sitatet om hvorvidt det har blitt foreslått andre tiltak fra barnevernet, eller det eneste de hadde å tilby var forlengelse av daværende tiltak.

Saksbehandleren kan tolkes som at det ikke nødvendigvis var til det beste for ungdommen det

valget som ble tatt, men det presiseres heller ikke at ungdommen har en mulighet til å ta opp igjen tiltak eller ytelser fra barnevernet ved en senere anledning, men bruker ord som «slippe deg», som kan tolkes at barnevernstjenesten tar avstand fra ungdommen. Hvis vi tar utgangspunkt i Steins (2008) kategorisering av barnevernsungdommene i overgangsfasen til voksenlivet, så kan anslås at denne ungdommen hører inn under kategorien ‘survivors’, basert på saksbehandlerens egen beskrivelse av ungdommens vei videre. Storø (2012) påpeker at denne gruppen sjelden klarer seg helt alene over tid. Bør ikke det ikke være en tydeligere kommunikasjon fra barnevernet om hva de egentlig kan tilby, og hvordan de kan bidra, om ikke nå, men på et senere tidspunkt?

4.4 Hvordan bør vi arbeide med ettervern?

Som Paulsen (2018) også presiserer så er ungdommen som mottar eller har behov for ettervern en heterogen gruppe. Ungdommene er forskjellige som individer, med forskjellig forståelse, ønsker og behov. Som selvstendige individer vil også denne forståelsen, ønskene og behovene endre seg over tid, i takt med utvikling og erfaringer, enten positive eller negative. Honneth (2008) påpeker at den utsatte ungdommen har et behov for sosial støtte, og støttende og utviklende relasjoner som er viktig for utviklingen av individet. Dette kan for eksempel være at ungdom som går under kategorien Survivor som får tiltak som fyller de behov ungdommen har, og har en stabil og kontinuitet i støttende relasjoner, kan legge til rette for bedre og mer selvstendig levemåte over tid. På den andre siden så kan en ungdom som tilsynelatende passer inn i kategorien ‘Moving on’ ved utgangen fra barnevernet regredere i mangelen av nettopp denne støtten, og ha større problemer med å møte nye utfordringer i hverdagen. Med utgangspunkt i resiliensperspektivet som påpeker ungdommene har forskjellige forutsetninger til å riste av seg traumer og andre tøffe erfaringer, kan få støtte til å bygge opp resiliensfaktorene (Røkenes og Hansen, 2017) ved hjelp av bærende relasjoner, økt tillit og mestring. Ved at disse ungdommene som tilsynelatende klarer seg bra på egenhånd, kan svekke sin egen resiliens ved tap av en trygg, og støttende relasjon fra barnevernstjenesten.

Paulsen (2018) mener at i arbeid med unge voksne bør arbeides etter et anerkjennelsesperspektiv. Alle ungdommer har et behov for oppfølging etter tre sfærer, hvor offentligheten har et samfunnsoppdrag om å fylle de manglene som ungdommene har inn i voksenlivet. Den private sfæren tilsvarer de sosiale relasjonene som innebærer emosjonell støtte og omsorg, og kontinuitet. Dette samsvarer også de positive erfaringene med oppfølgingen til voksenlivet informantene i Breimo (m.flere, 2015) sine studier, hvor de

ungdommene som hadde oppfølging av en person over tid, også hadde en 'enkler' vei til selvstendighet. Paulsen taler for å skrote nettopp begrepet selvstendighet som et mål for ungdommen som skal over til voksenlivet, ved å ta i bruk 'Interdependency'. Den Rettslige sfæren som utgangspunkt vil at det skal jobbes mot større anvendelse av medvirkning i ettervern, enn det som eksisterer i dag, samt at hun oppfordrer til en større flyt mellom ettervernstiltak og ikke ettervernstiltak. Som Nav for eksempel har som et tiltak rettet mot utsatte brukere, individuell plan, i stedet for en løsrivelse fra barnevernet, eller det som blir formulert som en 'utskrivelse til NAV', at i en slutfase legger en plan for aspekter for veien videre, i en rekke av livets aspekter, muligens kan denne planen også i seg selv gjelde som «et ettervernstilbud» uten en like stor 'hands on' tilnærming til ungdommen, men som enklere kan endres hvis behov og ønsker forandrer seg etter en tid på egenhånd. Ved hjelp av disse sfæreorienterte tilnærmingene i overgangen til voksenlivet kan man arbeide for den siste sfæren, den solidariske sfæren. Hvis vi ser på de to forskjellige institusjonene vi har tatt for oss i denne oppgaven er det er først og fremst NAV kan bidra, som også tydeliggjøres i deres egne retningslinjer. Hvor de kan hjelpe med arbeidstrening, økonomiske bidrag til skolegang eller egne kurs i regi av NAV, anvendt riktig, kan tilføre en mestring i hverdagslivet til ungdommen. Med disse tilnærmingene til grunne vil solidariteten, eller tilhørigheten øke, og avstanden fra individ og samfunn vil bli mindre, som er essensen i Paulsen (2018) og Honneth (2008) sitt syn på 'interdependency' som mål på suksess, fremfor selvstendighet. Mangler innen noen av sfærene vil over tid ha en negativ utvikling i voksenlivet, og alle aspektene som helhet er essensielt i arbeidet med utsatte ungdom ifølge Paulsen (2018).

Det er selvsagt andre aspekter enn om en ungdom ønsker eller trenger en tett oppfølging i dagens ettervernsarbeid. Det rapporteres stadig i medier om underbemannede barnevernskontorer, og overarbeidede saksbehandlere. Uten at de økonomiske forholdene, eller effektivitetene i bruk av statens og kommunenes budsjetter i stor grad skal vektlegges i denne oppgaven, er det enkelt å anslå at en reform for økonomi og oppbygging i barnevernsarbeid er nødvendig for å kunne ta til seg arbeidsmetodene Paulsen retter mot ettervernstilbudet.

4.5 Identitet og samfunnet som en sosial konstruksjon.

Samfunnsoppdraget til både barnevernstjenesten og NAV kan tilskrives å være det å redusere ulike sosiale og økonomiske forutsetninger, slik at individet på sikt skal kunne fungere og ha et godt liv integrert i samfunnet. Dagens mål om suksess som selvstendighet innen nettverk, økonomi og arbeidsliv er basert på en forståelse av menneskets behov i samfunnet. Som Durkheim (Nygaard, 2006) definerer, preges det moderne samfunnet av en organisk solidaritet, hvor samfunnets solidaritet skapes i avhengigheten av hverandre. Slik som velferdsstaten i Norge er avhengige skattebetalende borgere for å utvikle seg, og utvikle sine tilbud innen skoletilbud, helsetjenester og offentlige tjenester som NAV og barnevernstjenesten. Hvor vi som individer i samfunnet er avhengig av disse godene for å igjen kunne bidra tilbake til velferdssamfunnet. Ved mangelen av disse formelle båndene mellom individ og samfunn vil man som individ kunne oppleve en anomisk tilstand, som igjen kunne føre til selvmord, eller mer relevant i vårt daglige arbeid, nedsatt psykisk helse (Nygaard, 2006). Vi kan se av Paulsen sine nyere forskning om "interdependency" inn i ettervernsarbeid har mye av de samme grunntankene som Durkheim brukte for å forklare selvmordsraten i Frankrike på slutten av 1800-tallet som et resultat av samfunnsendringene. Vi kan anse utviklingen i samfunnet som en sosial konstruksjon i den måte at vi opplever samfunnet, og de normer og forventninger det har til individet, og igjen bruker det til å utvikle det til vår fordel, enten individuelt eller på kollektivt nivå. Hvis vi i tillegg tilføyer at mennesket skaper sin identitet gjennom samfunnet. Både gjennom forventninger fra samfunnet, eller den generaliserte andre, og ut ifra å sammenligne oss selv med mennesker med samme eller lignende kvaliteter, forutsetninger og erfaringer.

«Men jeg er fortsatt bare 22 år. Og jeg har vært i barnevernet siden jeg var 11 år gammel. Barnevernet har vært mine «foreldre» i 11 år. Og om 147 dager har jeg ingen» (Adolfsen, 2018).

Avslutningsvis i dette sitatet skriver hun at hun snart ikke har noen. Hun mister ikke nødvendigvis bare den omsorgen som barnevernet bidrar med, men hun mister en del av identiteten som barnevernsbarn, som kan sammenlignes med den autonome tilstanden ved å miste deler av sin tilhørighet til samfunnet. Unge voksne som blir overført NAV, kan også oppleve en subjektiv følelse av stigma ved å skulle identifisere seg som 'naver', når ytelsene kommer i form av plikt fra NAV, enn ved omsorgstjeneste som Barnevernstjenesten står for (Breimo, m.flere, 2015). Dette er noe jeg selv opplevde i praksis, hvor enkelte ungdom nærmest påla seg selv et stigma, og uttrykte savn etter et deltagende, og betalende, barnevern.

Dette stigmaet kan sees som ungdommens subjektive forståelse av samfunnet, slik ungdommen oppfatter det i kontekst gjennom for eksempel mediebilde og sosiale medier. Hvor tjenesteytere fra et objektivt ståsted ser for seg at bidragene fra NAV tilsvarer samme verdi som de økonomiske tilskuddene fra Barnevernstjenesten har vært frem til nå.

5.0 Avslutning

Problemstillingen jeg ønsket å undersøke var; **Hvordan fungerer samarbeidet mellom barnevernstjenestene og voksentjenestene til ungdommens beste, etter at voksentjenestene involveres/engasjeres?**

I denne oppgaven har jeg tatt for meg slik NAV og BVT skal jobbe med ungdommer ut ifra deres lover og retningslinjer, og tatt i bruk statistikk for ettervern i barnevernet gjennom det siste tiåret. Jeg har tatt for meg et par relevante studier som ser på utsatt ungdom i overgangen til voksenlivet, både i form av de opplevelsene ungdommen selv har erfart det, og hvordan man kan gjøre en jobb for å sikre denne overgangen best mulig. Jeg har også tatt for meg sosiologiske teorier om samfunnet og identitet for å supplere med i forståelsen av menneskets behov, for å kunne ha en forståelse av hva som kan definere ungdommens beste i overgangen til voksenlivet.

5.1 Konklusjon

Alle mennesker, og alle ungdommer med erfaringer fra barnevernet har ulike behov og forutsetninger for "å lykkes". Det å skulle lage en oppskrift på det perfekte ettervern som er likt for alle er umulig, men å utbedre måter å sikre flere en tydeligere, mer helhetlig oppfølging og tilrettelegging i overgangen til voksenlivet bør ikke være umulig. I denne oppgaven, med det jeg har funnet og lagt frem, så vil jeg argumentere for at ungdommens beste, eller ungdommens medvirkning, ikke nødvendigvis kommer godt nok til syne i det arbeidet som gjøres av NAV eller i ettervernsarbeid fra barnevernet. Det er fint å konstatere at det finnes retningslinjer for gode samarbeidsplaner mellom NAV og BVT, det er synd at det er sjelden disse gode samarbeidsplanene skinner igjennom fra brukernes subjektive erfaringer.

5.2 Andre tanker om temaet og videre forskning

En spennende tanke som dukker opp i løpet av prosessen, kunne vært opprettet en gren som et mellomledd mellom Barnevernstjenestene og voksentjenestene, lite kreativt kalt et ungdomsvern. Et ungdomsvern som sikrer miljøterapeuter, og som kan fungere som et bindeledd mellom barnevern og NAV for å sikre at nettopp ungdommens beste i overgangen til voksenlivet, som for eksempel kunne tatt utgangspunkt i Paulsen tre sfærer.

Videre forskning på området tenker jeg er spesielt viktig med å se utviklingen av ettervern med lovendring om ettervern frem til fylte 25. Hvilken effekt får dette for ungdommens oppfølging fra barnevernstjenestene? Eller vil vi om 10 år fortsatt lese rapporter om 20 åringer som føler de blir ‘’utskrevet til NAV’’? I utviklingen av det nye ettervernet er det ihvertfall essensielt å lytte til de med erfaring fra ettervernstiltak og gi rom for større grad av brukermedvirkning.

Litteraturliste

- Adolfson, V. (2018). Ettervern. *Tidsskriftet Norges Barnevern, volum 95* (3).
<https://www.idunn.no/tnb/2018/04/ettervern>
- Berkaak, O. A. og Frønes, I. (2005). Tegn, tekst og samfunn. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Bufdir. (2020). *Ungdom i barnevernet får utvidet rett til ettervern*. Hentet fra:
https://bufdir.no/aktuelt/ungdom_i_barnevernet_far_utvidet_rett_til_ettervern/
- Eriksen, H. T. (2004). Røtter og føtter. Identitet i en omskiftelig tid. Oslo: Aschehoug
- Honneth, A. (2008). Kampen om anerkjennelse. Om de sosiale konflikters moralske grammatikk. Oslo: Pax
- Identitet i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 2. mai 2021 fra <https://snl.no/identitet>
- NAV (2016) hentet 27.04.2021 fra https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/samarbeid/for-kommunen/barn-og-unge2/retningslinjer-for-samarbeid-mellom-barneverntjenesten-og-nav-kontoret/kapittel-4.tjenester-til-ungdom-som-mottar-ettervernstiltak_kap
- Nygaard, T. (2006). *Den lille sosiologiboka*. 4. Opplag. Universitetsforlaget: Oslo
- Ot.prp. nr. 69 (2008-2009). *Om lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-69-2008-2009-/id556260/?ch=5>
- Paulsen, V. (2017). *Overgangen til voksenlivet for ungdom i barnevernet*. PhD-avhandling. NTNU. Institutt for sosialt arbeid, Trondheim
- Paulsen, V. (2018). Et anerkjennelseperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis. *Tidsskriftet Norges Barnevern, volum 94* (2). <http://dx.doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-01-04>.
- Røkenes, O. H. og Hanssen, P-H. (2017) *Bære eller Briste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Fagbokforlaget: Bergen.
- Statistisk sentralbyrå. (2019, 11. juli). Auke i barnevernstiltak blant unge over 18 år. Hentet fra: <http://www.ssb.no/statbank/table/09050>
- Storø, J. (2012). *Ettervern og overgang for ungdom i barnevernet*. Universitetsforlaget: Oslo.

Stølen, T. (2019). George Herbert Mead i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 2. mai 2021 fra https://snl.no/George_Herbert_Mead

Tjora, A. (2020). *sosialkonstruktivisme* i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 3. mai 2021 fra <https://snl.no/sosialkonstruktivisme>